

Sundbyberg 2020-11-30

Diarienummer: U2020/02667/S

Vår referens:

Monica Klasén McGrath

monica.klasen.mcgrath@funktionsratt.se

Mottagare:

Utbildningsdepartementet

u.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar: En mer likvärdig skola — minskad skolegregation och förbättrad resurstilldelning (SOU 2020:28)

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 46 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar cirka 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Sammanfattning av Funktionsrätt Sveriges synpunkter

Regeringen har bjudit in Funktionsrätt Sverige att inkomma med ett yttrande över betänkandet **En mer likvärdig skola – minskad skolegregation och förbättrad resurstilldelning (SOU 2020:28)**

Funktionsrätt Sverige menar att utredningen gjort ett bra arbete och vi delar i stora delar dess analys. Vi tillstyrker flera förslag, men vi avstyrker också ett antal.

Vi lämnar i flertalet fall även kompletterande synpunkter och argument som vi redovisar närmare under respektive förslag i avsnittet "Funktionsrätt Sveriges synpunkter på de viktigaste av utredningens förslag".

Under avsnittet "Inledande synpunkter på utredningens förslag" lyfter vi bland annat fram ett antal synpunkter som vi anser är särskilt viktiga att betona. Våra ställningstaganden i korthet:

3.12.1 Staten bör ta ett större ansvar för skolans likvärdighet bland annat genom att Skolverket etableras regionalt.

Funktionsrätt Sverige instämmer i utredningens bedömning med kompletterande synpunkter

4.6.1 Aktivt verka för en allsidig social sammansättning

Funktionsrätt Sverige tillstyrker utredningens förslag med kompletterande synpunkter

4.6.2 Förbättra tillgången till och kvaliteten i uppgifter om skolväsendet

Funktionsrätt Sverige instämmer i utredningens bedömning

5.7.1 Ansökan om skolplacering

Funktionsrätt Sverige tillstyrker utredningens förslag.

5.7.3 Skolverket ska ansvara för skolvalssystemet

Funktionsrätt Sverige tillstyrker förslaget med reservation.

5.7.5 Skolbyte sker vid terminsstart som huvudregel

Funktionsrätt Sverige avstyrker utredningens förslag

5.7.6 Överklagande av Skolverkets beslut

Funktionsrätt Sverige tillstyrker delvis utredningens förslag

5.7.7 Sekretess hos Skolverket

Funktionsrätt Sverige tillstyrker utredningens förslag

5.7.8 Skolor vars verksamhet inte sammanfaller med stadiindelningen

Funktionsrätt Sverige instämmer i utredningens bedömning.

6.5.1 Principer för placering och urvalsgrunder för skolor med kommunal huvudman

Funktionsrätt Sverige tillstyrker utredningens förslag med reservation.

6.5.3 Omplacering av elever med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero

Funktionsrätt Sverige tillstyrker utredningens förslag med reservation

6.5.4 Skolskjuts

Funktionsrätt Sverige avstyrker utredningens förslag med hänvisning till tidigare resonemang.

9.2.1 Staten behöver ta ett större ansvar för ökad likvärdighet

Funktionsrätt Sverige tillstyrker utredningens förslag

9.2.2 Slå samman flera av de riktade statsbidragen till ett sektorsbidrag och tillför ytterligare resurser

Funktionsrätt Sverige tillstyrker utredningens förslag

9.2.4 Skolpengen följer i vissa fall eleven med viss fördröjning

Funktionsrätt Sverige avstyrker utredningens förslag

9.2.5 Uppföljning av hanteringen av tilläggsbelopp

Funktionsrätt Sverige delar utredningens bedömning med kompletterande synpunkter

Inledande synpunkter på utredningens förslag

Funktionsrätt Sverige instämmer i utredningens uppfattning av att mycket mer behöver göras för att uppnå likvärdig i skola och minska skolsegregationen i landet.

Trenden i svensk skola med den kraftigt ökade spridningen i skolornas kunskapsresultat sedan början av 1990-talet är mycket allvarlig. Likaså att dessa ökande skillnader mellan skolor i mycket hög grad kan hänföras till ökad skolsegregation. Att elever blir allt mer uppdelade mellan olika skolor utifrån socioekonomisk bakgrund och migrationsbakgrund måste stävjas. Vår uppfattning är att alla skolor ska spegla samhällets mångfald.

Utgångspunkten för hur Funktionsrätt Sverige vill se svensk skola är FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och FN kommitténs allmänna kommentarer nr 4 kring artikel 24¹ som handlar om rätten till utbildning. Våra medlemsförbund samlar och företräder en mycket stor grupp av elever med funktionsnedsättning. Deras erfarenheter av hur svensk skola lever upp till alla elevers funktionsrätt är många gånger djupt oroande. Vårt uppdrag är att försöka samla de erfarenheter och synpunkter som vi får ta del av.

¹ <https://toolkit.funktionsrattskonventionen.se/artikel-24-utbildning-2/>

Funktionsrätt Sverige menar att funktionsrättsperspektivet saknas i utredningen, både i de begreppsliga resonemangen och i analysen av vilka förutsättningar som krävs för att uppnå likvärdig i skola och minska skolsegregationen i landet.

Det är anmärkningsvärt med tanke på utredningens syfte och att förslagen om de blir verklighet, kommer att påverka skolans riktning och utveckling för en lång tid framåt.

Vi saknar förslag som handlar om hur skolorna i Sverige ska göras tillgängliga ur fysiskt, pedagogiskt och socialt perspektiv. Vi saknar förslag om att en strategi ska tas fram i det syftet. Det är inte minst viktigt nu när 1400 nya förskolor och skolor ska byggas i Sverige fram till 2026.

Om ambitionen är att uppnå en likvärdig skola, måste alla elevers rätt till likvärdig utbildning och att få sina behov tillgodosedda omfattas. Det borde också vara en självklarhet att funktionsrättskonvention beaktas i alla frågor som rör likvärdighet i skolan.

Det framgår exempelvis inte om elever med funktionsnedsättning är tänkta att ingå i begreppet allsidig social samansättning. En första svaghet är att begreppet inte penetreras utifrån andra variabler än socioekonomiska faktorer. Här saknas ett intersektionellt perspektivet där även funktionsnedsättning finns med.

Ett av skälen för detta är att det saknas fakta och kunskaper om situationen för elever med funktionsnedsättning i skolan. Det saknas därmed också kunskaper om hur skolan fungerar för dessa elever, om behovet av extra anpassningar eller särskilt stöd tillgodoses och om insatserna är adekvata och ger önskat utfall.

I oktober gick SPSM och MFD ut i en gemensam skrivelse² där de påpekar behovet av statistik på området. De skriver bland annat att utan statistik som gör det möjligt att följa upp måluppfyllelse går samhället miste om viktig information som bidrar till att utveckla skolors arbete. Kan man inte följa hur det går genom hela skolväsendet saknas förutsättningar för att varje verksamhet och del i utbildningen ska utvecklas för att bättre leva upp till målsättningen att utbildningen ska vara likvärdig.

² <https://www.spsm.se/contentassets/e738ae87431840eb81c6617f8d2b148c/skrivelse---behov-av-statistik-om-funktionsnedsattningar.pdf>

Om elever med funktionsnedsättning ska omfattas av resonemanget om en likvärdig skola måste också skollagen skapa förutsättningar för detta. Så är det inte idag.

Vi har i många sammanhang tidigare anfört att vi vill se en ändring av skollagens skrivningar om att kommuner kan neka tilläggsbelopp för elever med funktionsnedsättning på grund av ekonomiska och organisatoriska svårigheter för kommunen. Detsamma gäller skrivningarna om skolskjuts, där rätten till skolskjuts även fortsättningsvis föreslås vara kopplad till principen om skolplacering i rimlig närhet till hemmet. Även fortsättningsvis kan hemkommunen därmed hänvisa till ekonomiska eller organisatoriska svårigheter för att avslå ansökan om skolskjuts. Många elever med funktionsnedsättning har behov av skolskjuts, här omfattas elever med rörelsenedsättningar, men även elever med kognitiva funktionsnedsättningar eller kronisk sjukdom kan ha behov av skolskjuts.

Så länge dessa skrivningar kvarstår i skollagen har inte elever med funktionsnedsättning samma möjligheter som andra att välja skola och omfattas därmed inte heller av det fria skolvalet. Ska målet med en likvärdig skola bli verklighet, måste dessa skrivningar tas bort. En skola som inte möter behoven hos alla elever kan aldrig vara likvärdig – då krävs det mer än viljan att skapa likvärdighet utifrån socioekonomiska faktorer.

Genom förverkligande av och efterlevnad av de FN-konventioner om mänskliga rättigheter som Sverige som stat ratificerat ska rätten till en fungerande skolgång säkras för alla elever. För många elever med funktionsnedsättning är det långt kvar dit. Oavsett funktionsnedsättning och oavsett vilka hinder som finns har de samma rätt till en fungerande skolgång som andra barn, det är deras funktionsrätt.

Kap 3

3.12.1 Staten bör ta ett större ansvar för skolans likvärdighet bland annat genom att Skolverket etableras regionalt.

Utredningens bedömning: Staten bör ta ett tydligare ansvar för att undervisningen i förskoleklassen, grundskolan och grundsärskolan ska vara likvärdig och kompensatorisk. Statens skolverk bör etablera en regional närvaro för att säkerställa ett aktivt och nära samarbete med huvudmännen i varje region och fungera rådgivande och stödjande. Syftet är att bidra till en ökad likvärdighet och höjd undervisningskvalitet. Skolverket bör i sin regionala organisation

- stödja huvudmännen i regionen i deras resultatuppföljning,

- ansvara för att planera och genomföra vissa kompetensutvecklingsinsatser i regionen i samarbete med huvudmän och universitet och högskolor, och
 - bedöma behovet av att nya skolenheter etableras i regionen.
- Skolverket bör ansvara för ytterligare uppgifter i enlighet med vad som föreslås i betänkandet i övrigt. Det är av stor vikt att ett nära samarbete med andra skolmyndigheter upprättas regionalt, t.ex. genom samlokalisering. Detta gäller särskilt Specialpedagogiska skolmyndigheten. Skolverkets arbete regionalt bör inte enbart avse förskoleklass, grundskola och grundsärskola utan också omfatta övriga skolformer liksom fritidshemmet.

Funktionsrätt Sverige instämmer i utredningens bedömning med kompletterande synpunkter

Funktionsrätt Sverige delar utredningens bedömning att staten bör ta ett tydligare ansvar för att undervisningen ska bli mer likvärdig och kompensatorisk, men saknar helhetsperspektiv då barn och elever med funktionsnedsättning inte omfattas av resonemanget. Skolans kompensatoriska uppdrag omfattar även elever som har en funktionsnedsättning.

Vår samlade uppfattning är att Skolverket har hamnat för långt ifrån skolorna. Det är vidare viktigt med en regional samverkan, inte bara med SPSM, utan också med Skolinspektionen. Det är särskilt viktigt eftersom dess inspektioner upprepade gånger har påvisat att skolans stöd till barn och ungdomar med funktionsnedsättning brister. Det medför ofta förödande konsekvenser som alltför ofta leder till vantrivsel, hög frånvaro och låg måluppfyllelse. Även Skolinspektionen måste få ett uppdrag att arbeta stödjande mot skolan. SPSM kan ofta ha svårt att komma in på de skolor som har störst behov och där kan en ökad regional närvaro underlätta.

Funktionsrätt Sverige menar vidare att för att syftet med en ökad likvärdighet och höjd undervisningskvalitet ska bli verklighet och för att skolmyndigheterna ska kunna agera samordnat, behöver myndigheterna få ett tydligt uppdrag och en tydlig roll i att aktivt stötta utvecklingen för ett inkluderande skolsystem och inkluderande lärmiljöer i enlighet med FN:s funktionsrättskonvention.

Riksrevisionens granskning av grundsärskolan³ visar tydligt att inte grundsärskolans behov av stöd har tillgodosetts. Den visar också att grundsärskolan inte omfattats av Skolverkets uppföljningar och utvärderingar i samma utsträckning som grundskolan. Det innebär att det finns begränsad information kunskapsutvecklingen för eleverna i grundsärskolan och förutsättningarna för att de ska kunna utveckla sina kunskaper. Vi menar att det är nödvändigt att Skolverket och andra skolmyndigheter tar ett tydligare ansvar för grundsärskolan både i avseende att stödja och följa upp undervisningen.

Kap 4

4.6.1 Aktivt verka för en allsidig social sammansättning

Utredningens förslag: Huvudmännen för förskoleklassen och grundskolan ska aktivt verka för en allsidig social sammansättning av elever på sina skolenheter. Rektor för en förskoleklass eller grundskola ska inom givna ramar ha ett ansvar för att verka för en allsidig social sammansättning av undervisningsgrupper.

Funktionsrätt Sverige tillstyrker utredningens förslag med kompletterande synpunkter

Vi tycker det är bra att det i skollagen skrivs in att huvudmannen ska verka för en allsidig social sammansättning av elever på sina skolenheter. Likaså att rektors ansvar för detta skrivs in i läroplanerna. Funktionsrätt Sverige menar dock att funktionsrättsperspektivet saknas i de begreppsliga resonemangen och likväl i analysen av vilka förutsättningar som krävs för att en allsidig social sammansättning ska kunna bli verklighet.

Trenden i svensk skola med den kraftigt ökade spridningen i skolornas kunskapsresultat sedan början av 1990-talet är mycket allvarlig. Likaså att dessa ökande skillnader mellan skolor i mycket hög grad kan hänföras till ökad skolsegregation. Att elever blir allt mer uppdelade mellan olika skolor utifrån socioekonomisk bakgrund och migrationsbakgrund måste stävjas. Betydelsen av social rörlighet, som det beskrivs i utredningen inledande delar kan inte heller nog betonas, men här bör inte vikt läggas uteslutande på socioekonomisk bakgrund.

³ Grundsärskolans kunskapsuppdrag - styrning, stöd och uppföljning (RiR 2019:13)

I bakgrunden till förslaget saknas överlag djupare resonemang kring elever med funktionsnedsättning och det framgår inte om dessa också är tänkta att ingå i begreppet allsidig social sammansättning.

En första svaghet är därmed att begreppet allsidig social sammansättning inte penetreras utifrån andra variabler än just socioekonomiska.

I utredningens förslag omfattas heller inte grundsärskolan med motivationen att "många huvudmän har bara en eller ett fåtal sådana skolor i sin organisation och eleverna inom dessa skolformer är därför ofta bosatta i ett stort upptagningsområde och kan därmed antas ha olika socioekonomisk bakgrund".

Utredningen menar samtidigt att allsidigt sammansatta skolor medför goda möjligheter för elevers utveckling i avseenden som kvalifikation för arbetsliv, socialisation och personlig utveckling. Vidare menar utredningen att i mötet mellan elever med olika bakgrund kan skolan fylla sin roll som mötesplats och därmed också vara av grundläggande betydelse för den svenska demokratin.

Vi anser att huvudmän i mycket högre grad ska sträva efter att elever inom grundsärskolan och grundskolan får samma möjlighet och rätt till att vara delaktiga i en skolmiljö där alla elever är inkluderade.

Här anser vi att det behövs en starkare styrning och stöd ifrån skolmyndigheterna. Vi hör via våra medlemmar att mindre särskolor flyttas ut ifrån grundskolans lokaler för att slås ihop i större enheter i egna lokaler, ibland med stora avstånd till närmaste grundskola. Det ger helt fel signaler och bidrar starkt till ökad segregationen mellan elever och är tvärt emot intentionerna att aktivt verka för en allsidig social sammansättning.

Vi anser att en skola för alla och en inkluderande utbildning förutsätter ökad samverkan mellan skolformerna. Med inkludering menar vi rätt att delta i det sociala livet i skolan (både i undervisning och fritid), rätt att delta utifrån de egna förutsättningarna, att få göra sin röst hörd samt en reell möjlighet att påverka utbildningen. Det innebär även att skolformerna ska samlokaliseras så långt som möjligt.

Funktionsrätt Sveriges grund i FN:s funktionsrättskonvention innebär att varje skola ska spegla samhällets mångfald. Elever med funktionsnedsättning är en del av denna mångfald och måste därför inkluderas i resonemangen om en allsidig social sammansättning.

Vi vet att elever med funktionsnedsättning inte välkomnas i alla skolor med hänvisning till urval eller till ekonomiska eller organisatoriska kostnader.

Vi vet att en lägre grad elever med funktionsnedsättning går vidare till högre utbildning, vi vet också att personer med funktionsnedsättningar i högre grad än personer som saknar funktionsnedsättning riskerar att hamna i fattigdom^{4,5}

Vi menar att hänsyn till dessa faktorer också måste med när man diskuterar begreppet en allsidig social sammansättning. För att elever med funktionsnedsättning ska ges samma möjlighet till social rörlighet som andra elever, krävs att skolan kan erbjuda en inkluderande lärmiljö, där behoven hos alla elever uppmärksammas och kan tillgodoses. Om elever med funktionsnedsättning ska omfattas av resonemanget om allsidig social sammansättning måste också skollagen skapa förutsättningar för detta. Så är det inte idag.

Vi har i många sammanhang tidigare anfört att vi vill se en ändring av skollagens skrivningar om att kommuner kan neka tilläggsbelopp för elever med funktionsnedsättning på grund av ekonomiska och organisatoriska svårigheter för kommunen. Detsamma gäller skrivningarna om skolskjuts, där rätten till skolskjuts även fortsättningsvis föreslås vara kopplad till principen om skolplacering i rimlig närhet till hemmet. Även fortsättningsvis kan hemkommunen därmed hänvisa till ekonomiska eller organisatoriska svårigheter för att avslå ansökan om skolskjuts. Många elever med funktionsnedsättning har behov av skolskjuts, här omfattas elever med rörelsenedsättningar, men även elever med kognitiva funktionsnedsättningar eller kronisk sjukdom kan ha behov av skolskjuts. Så länge dessa skrivningar kvarstår i skollagen har inte elever med funktionsnedsättning samma möjligheter som andra att välja skola och omfattas därmed inte heller av det fria skolvalet. Ska målet med en allsidig social sammanställning bli verklighet, måste dessa skrivningar tas bort.

4.6.2 Förbättra tillgången till och kvaliteten i uppgifter om skolväsendet

Utredningens bedömning: Uppgifter om samtliga skolenheters förutsättningar, verksamhet och resultat behöver finnas tillgängliga

Funktionsrätt Sverige instämmer i utredningens bedömning

Vi ser behovet av att förbättra tillgången till och kvalitet i uppgifter om skolväsendet men anser att det krävs att man också tar fram nationell

⁴ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/halsa-i-olika-grupper/funktionsnedsattning/halsan-hos-personer-med-funktionsnedsattning/>

⁵ <https://www.fub.se/wp-content/uploads/2020/02/F%C3%A5ngad-i-fattigdom-2020.pdf>

statistik om elever med funktionsnedsättning om det är en mer likvärdig skola som eftersträvas.

Om vårdnadshavare som har barn med funktionsnedsättning ska kunna göra informerade val i det aktiva skolvalet krävs kunskap om flera parametrar. Här behövs exempelvis information om tillgänglighet och skolors förutsättningar att göra extra anpassningar och ge särskilt stöd. För att detta ska vara möjligt krävs uppföljning av olika former av tillgänglighet; fysisk, social och pedagogisk.

Kap 5

5.7.1 Ansökan om skolplacering

Utredningens förslag: Placering av elever i förskoleklasser, grundskolor och grundsärskolor med kommunal huvudman samt mottagande av elever i förskoleklass, grundskola och grundsärskola med enskild huvudman ska föregås av en ansökan från vårdnadshavarna.

Funktionsrätt Sverige tillstyrker utredningens förslag.

Funktionsrätt Sverige tillstyrker förslaget men menar att förutsättningen för att ett aktivt skolval ska kunna tillämpas är att alla skolor både kommunala och fristående har en beredskap för att ta emot den mångfald av elever som finns i verkligheten. Det aktiva valet kommer inte att förändra situationen för elever med funktionsnedsättning så länge inte alla skolor, både kommunala och fristående, har en beredskap som omfattar en inkluderande och tillgänglig lärmiljö och att kunna ge elever extra anpassningar eller det särskilda stöd som behövs. Vi menar därför att detta förslag måste kopplas till en strategi för hur alla skolor ska göras tillgängliga för alla barn.

Vi anser också att det fria skolvalet även ska omfatta elever med intellektuell funktionsnedsättning. Elever med intellektuell funktionsnedsättning ska ha samma möjligheter som andra att välja att gå i fristående förskola, grundsärskola eller gymnasiesärskola alternativt i annan kommuns förskola eller skola.

Funktionsrätt Sverige vill också poängtera vikten av att elever vars vårdnadshavare inte gjort ett aktivt val, ges alternativ utifrån närhetsprincipen. Det är också av stor betydelse att vårdnadshavare på olika sätt uppmanas att göra ett aktivt val och för att det ska vara möjligt krävs tillgänglig information om skolvalet och om vilka alternativ som finns i olika format och på olika språk.

Familjer lever med olika förutsättningar och därför är det viktigt att stöd ges i det aktiva valet av skola för att förändringen ska göra verklig skillnad.

5.7.3 Skolverket ska ansvara för skolvalssystemet

Utredningens förslag: Statens skolverk ska ansvara för det nationella skolvalssystemet för samtliga enskilda och kommunala huvudmän. I detta ingår att hantera ansökan, urval, mottagande i fristående skolor samt placering i kommunala skolor till förskoleklass, grundskola och grundsärskola. Statens skolverk ska ansvara för att vårdnadshavare ges information om skolvalet och om olika valalternativ. Statens skolverk ska ansvara för att information om sameskolan finns i det nationella skolvalssystemet. Det ska vara möjligt att ansöka om mottagande vid sameskolan genom det nationella skolvalssystemet.

Utredningens bedömning: Statens skolverk ska på regional nivå samverka med skolhuvudmän och ha ett övergripande ansvar för att analysera och informera huvudmän om det prognosticerade behovet av skolplatser i de kommuner som ingår i respektive region samt löpande utvärdera arbetet.

Funktionsrätt Sverige tillstyrker förslaget med reservation.

Vi anser att det kommer ställa stora krav på Skolverket och förutsätter en god regional och lokal förankring. Vi ser också en risk att ansvaret blir delat mellan skolhuvudmän och Skolverket och kan innebära en osäkerhet i kontakten mellan skolan och vårdnadshavare. För elever med funktionsnedsättning är kontakten mellan vårdnadshavare och skola oerhört viktig och ofta en förutsättning för att eleven ska få det stöd den behöver. Det är ytterst viktigt att vårdnadshavare till elever med funktionsnedsättning får tillgång till stöd och handledning i valprocessen. Vi anser också att Skolverket behöver arbeta fram stödstrukturer för att möta vårdnadshavares olika förutsättningar för att göra informerade och välgrundade skolval.

5.7.5 Skolbyte sker vid terminsstart som huvudregel

Utredningens förslag: En elev ska endast få byta skola i samband med terminsstart. Om det föreligger särskilda skäl ska skolbyte tillåtas även vid andra tidpunkter under terminen. En ansökan om skolbyte ska hanteras av Statens skolverk.

Funktionsrätt Sverige avstyrker utredningens förslag

Att skolbyte endast ska kunna ske vid terminsstart menar vi begränsar möjligheten att motverka de negativa konsekvenserna av ett mindre lyckat skolval. Om det felaktiga skolvalet uppmärksammas under höstterminen bör det vara möjligt att så snart som möjligt byta skola. På samma sätt kan det dröja till mitten av vårterminen innan insikten om det felaktiga skolvalet sjunker in. För en elev med funktionsnedsättning med behov av extra anpassningar och särskilt stöd kan brister eller behov som skolan inte kan möta, uppmärksammas efter hand. Vi ser en osäkerhet att bedömningen av huruvida en elev har särskilda skäl att byta skola ska göras av rektor och vårdnadshavare tillsammans.

Vi menar att uppfattningen och tolkningen av vilka särskilda skäl som skulle föranleda ett möjligt skolbyte ofta skiljer sig mellan rektor och vårdnadshavare. Vi undrar således vem som avgör frågan i det fall det finns helt olika uppfattningar. Vi ser också en risk för att skolbyten kommer ta lång tid med tanke på att Skolverket ska hantera skolbytet och erbjuda en ny skolplacering.

För att sätta barnets bästa främst bör ett skolbyte kunna genomföras snabbt oberoende när det sker under skolåret. Skolbytet ska utgå från barnets behov och rätt till en fungerande skolgång.

5.7.6 Överklagande av Skolverkets beslut

Utredningens förslag: Beslut av Statens skolverk att underkänna en huvudmans urvalsgrunder får överklagas av huvudmannen till allmän förvaltningsdomstol. Beslut av Statens skolverk att frångå vårdnadshavares önskemål om skolplacering med hänvisning till att den önskade placeringen skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen, får överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd. Andra beslut av Statens skolverk att placera en elev vid en skolenhet med kommunal eller enskild huvudman får inte överklagas.

Utredningens bedömning: En kommunal huvudmans beslut att placera en elev vid en annan skolenhet än den där eleven är placerad om det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero ska fortsättningsvis kunna överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd. Beslut i fråga om huruvida en kommun ska ta emot en elev från en annan kommun ska fortsättningsvis kunna överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

Funktionsätt Sverige tillstyrker delvis utredningens förslag

Vi avstyrker delen om att andra beslut av Skolverket att placera en elev vid en skolenhet med kommunal eller enskild huvudman inte får överklagas. Vi anser att förslaget särskilt missgynnar föräldrar till barn med funktionsnedsättningar i möjligheten att överklaga beslut då vi vet att skolsituationen många gånger är problematisk för dessa elever. Vi vill också påpeka att många elever som anses störa undervisning och ordning i skolan har fått ett bristfälligt stöd och därför betar sig utåtagerande.

Att avsteg från en vårdnadshavares önskemål om skolplacering med hänvisning till att den önskade placeringen skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen kan överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd uppväger inte principens diskriminerande effekt. Vi är emot den skrivningen i alla delar i skollagen.

5.7.7 Sekretess hos Skolverket

Utredningens förslag: Sekretess ska gälla hos Statens skolverk i ärende om skolplacering för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att denne eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs. Sekretessen ska inte gälla för beslut i ärende.

Funktionsrätt Sverige tillstyrker utredningens förslag

I det fall Skolverket kommer att hantera skolvalen så är det nödvändigt med sekretess.

5.7.8 Skolor vars verksamhet inte sammanfaller med stadiindelningen

Utredningens bedömning: Statens skolverk bör analysera situationen med skolenheter som har en verksamhet som inte sammanfaller med stadiindelningen

Funktionsrätt Sverige instämmer i utredningens bedömning

Även här är det nödvändigt att se över hur friskolornas etablering påverkar helheten i utbudet av skolplatser inom en kommun.

Kap 6

6.5.1 Principer för placering och urvalsgrunder för skolor med kommunal huvudman

Utredningens förslag: En elev ska placeras vid den av kommunens skolenheter där elevens vårdnadshavare önskar att eleven ska gå. Om det inte finns plats för alla sökande till en skolenhet, ska ett urval göras. Vid urvalet till en kommunal skolenhet får en eller flera av följande grunder användas

- syskonförtur,
- kvot,
- geografiskt baserat urval,
- skolspår
- lika möjligheter.

Platser får avsättas för elever som på grund av särskilda skäl bör ges företräde framför övriga elever till en viss skolenhet. Om elevens vårdnadshavare inte har inkommit med en ansökan om skolplacering eller om önskemålen i ansökan inte kan tillgodoses, ska eleven placeras vid en skolenhet med kommunal huvudman i rimlig närhet till hemmet.

Vårdnadshavares önskemål om en viss skolplacering får frångås om den önskade placeringen skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Utredningens bedömning: Kommunala huvudmän ska fortsatt kunna använda tester och prov som villkor för antagning till eller inom en skolenhet. Bestämmelserna om mottagande i en annan kommuns skolenhet ska inte ändras.

Funktionsrätt Sverige tillstyrker delar av utredningens förslag

Funktionsrätt Sverige tillstyrker inte den del av förslaget som även fortsättningsvis innebär att en vårdnadshavares önskemål om skolplacering ska kunna frångås om den önskade placeringen skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen. Vi skulle dessutom gärna se en definition av vad betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter innebär.

Att en kommun kan frångå en vårdnadshavares önskemål om skolplacering anser vi innebär en tydlig inskränkning av det fria skolvalet för elever med funktionsnedsättning. Principen påverkar barn med funktionsnedsättning i högre grad än andra barn, eftersom barn med funktionsnedsättning ofta behöver fler anpassningar, som både är resurskrävande personellt och organisatoriskt än barn som saknar funktionsnedsättning. Därmed blir principen diskriminerande för barn med funktionsnedsättning som också har stora stödbehov. Vårdnadshavare till barn med funktionsnedsättning gör vanligen väl genomtänkta skolval, som bygger på noggranna

efterforskningar om i vilken skola barnet kommer att få bäst stöd. För många barn med funktionsnedsättning har skolans erfarenhet och inriktning stor betydelse för om barnet kommer att få en bra skolgång eller inte. Att då inte ha samma rätt som andra barn att välja skola menar vi är ett brott både mot Skollagen och mot FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (art 24)⁶.

Vi har i många sammanhang tidigare anfört att vi vill se en ändring av skollagens skrivning att kommuner kan neka tilläggsbelopp för elever med funktionsnedsättning på grund av ekonomiska och organisatoriska svårigheter för kommunen. Detsamma gäller möjligheten för barnets hemkommun att avslå rätten till skolskjuts om det innebär ekonomiska och organisatoriska svårigheter för kommunen. Så länge dessa skrivningar kvarstår har inte elever med funktionsnedsättning samma möjligheter som andra att välja skola. Detta tar vi också upp i vår rapport Respekt för rättigheter?, där en av våra rekommendationer är borttagandet av dessa skrivningar i lagstiftningen.⁷

6.5.2 Principer för mottagande och urvalsgrunder för skolor med enskild huvudman

Utredningens förslag: En elev ska placeras vid den skolenhet där elevens vårdnadshavare önskar att eleven ska gå. Om det inte finns plats för alla sökande till en skolenhet, ska ett urval göras. Vid urvalet till en fristående skolenhet får en eller flera av följande grunder användas

- syskonförtur,
- kvot,
- geografiskt baserat urval, dock maximalt 50 procent av platserna,
- verksamhetsmässigt samband mellan skolenheter
- lika möjligheter. Platser får avsättas för elever som på grund av särskilda skäl bör ges företräde framför övriga elever vid en viss skolenhet.

Utredningens bedömning: Enskilda huvudmän ska fortsatt kunna använda tester och prov som grund för urval till eller inom en skolenhet.

Funktionsrätt Sverige tillstyrker utredningens förslag

6.5.3 Omplacering av elever med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero

Utredningens förslag: Kommunen får placera en elev vid en annan

⁶ <https://respektforrattigheter.se/artikel-24/>

⁷ Ändra lagstiftningen så att skolor inte kan neka elever med funktionsnedsättning plats eller begränsa stödet med hänvisning till organisatoriska och ekonomiska svårigheter.

skolenhet om det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero.

Funktionsrätt Sverige tillstyrker utredningens förslag med reservation

Att flytta en elev från en skola till en annan för att säkerställa övriga elevers trygghet och studiero, är ett stort ingrepp i den enskilda elevens integritet. Ett sådant beslut måste föregås av en noggrann kartläggning av elevens skolsituation och att elevens utmaningar och egna behov av extra anpassningar eller särskilt stöd har utretts och vid behov adresserats med adekvata insatser. Här ska obligatoriska insatser från SPSM ingå. En risk är att en elev kan upplevas som störande då skolan har misslyckats i dess kompensatoriska uppdrag att ge elevens stöd för funktionsnedsättningens konsekvenser i skolsituationen. Fokus i en sådan situation måste ligga på skolans oförmåga att möta enskilda elevers behov och inte på elevens svårigheter eller problematiska beteende.

6.5.4 Skolskjuts

Utredningens bedömning: En elev i förskoleklass, grundskola och grundsärskola med offentlig huvudman ska även fortsättningsvis ha rätt till kostnadsfri skolskjuts från en plats i anslutning till elevens hem till den plats där utbildningen bedrivs och tillbaka, om sådan skjuts behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållanden, elevens funktionsnedsättning eller någon annan särskild omständighet.

Utredningens förslag: Rätt till skolskjuts gäller inte för elever som väljer att gå i en annan skolenhet än en som de skulle ha placerats vid enligt principen om skolplacering i rimlig närhet till hemmet. Om det kan ske utan organisatoriska eller ekonomiska svårigheter ska kommunen anordna skolskjuts även i dessa fall.

Funktionsrätt Sverige avstyrker utredningens förslag med hänvisning till tidigare resonemang.

Vi vänder oss både mot utredningens bedömning och förslag. Vi vill se förtydliganden i formuleringarna som handlar om behovet av skolskjuts med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållanden, elevens funktionsnedsättning eller någon annan särskild omständighet. Det är viktigt att det inte råder några tveksamheter kring under vilka omständigheter en elev har rätt till skolskjuts eller inte.

När det gäller regeringens förslag avstyrker vi det med samma resonemang som vi hänfört under flera punkter. Möjligheten för barnets hemkommun att avslå rätten till skolskjuts om det innebär ekonomiska och organisatoriska svårigheter för kommunen inskränker det fria skolvalet för elever med funktionsnedsättning. Så länge dessa skrivningar kvarstår har inte elever med funktionsnedsättning samma möjligheter som andra att välja skola.

Kap 9

9.2.1 Staten behöver ta ett större ansvar för ökad likvärdighet

Utredningens bedömning: Staten bör ta ett större ansvar för att undervisningen i förskoleklassen, grundskolan och grundsärskolan ska vara likvärdig och kompensatorisk. Staten bör använda finansiella styrmedel i syfte att minska de skillnader mellan kommuner och huvudmän som kvarstår då hänsyn tagits till skillnader i förutsättningar och uppdrag, samt för att säkra en socioekonomisk kompensation mellan huvudmän.

Funktionsrätt Sverige tillstyrker utredningens förslag

Vi ser ett behov av ökad statlig styrning för att undervisningen i förskoleklassen, grundskolan och grundsärskolan ska vara likvärdig och kompensatorisk. Vi ser samtidigt stora utmaningar i hur detta ska kunna genomföras när det fortfarande saknas statistik och fakta kring elever med behov av extra anpassningar och särskilt stöd. Vi saknar kunskap om hur stor denna grupp är. Vi saknar också kunskap kring om dessa elever får adekvat stöd. Vi ser fram emot att regeringen anammar SPSMs och MFDs skrivelse⁸ till regeringen där behovet av ökade kunskaper kring elever med funktionsnedsättning i skolan klagörs.

9.2.2 Slå samman flera av de riktade statsbidragen till ett sektorsbidrag och tillför ytterligare resurser

Utredningens förslag: Majoriteten av stimulansbidragen till skolväsendet ska läggas samman till ett sektorsbidrag. Sektorsbidraget ska syfta till att stödja skolverksamheten och stimulera skolutveckling utifrån lokala behov och prioriteringar i syfte att öka likvärdigheten och kvaliteten i undervisningen. Varje skolhuvudman för skolenhet med förskoleklass,

⁸ <https://www.spsm.se/contentassets/e738ae87431840eb81c6617f8d2b148c/skrivelse---behov-av-statistik-om-funktionsnedsattningar.pdf>

grundskola och grundsärskola kan beviljas bidrag. Skolverket fastställer vid årets början beloppet för innevarande år för de som beviljats bidrag, och redovisar en preliminär beräkning för påföljande två år. Bidraget ska vara socioekonomiskt viktat. För att erhålla statsbidrag ska huvudmannen utifrån analyser av den egna verksamhetens utvecklingsbehov sammanställa en treårig handlingsplan för att stärka likvärdighet och undervisningskvalitet. Resultatet av handlingsplanen ska följas upp och redovisas. Statens skolverks regionala organisation ska följa huvudmännens arbete. Utöver existerande statsbidrag ska staten skjuta till ytterligare 3 miljarder årligen till det nya sektorsbidraget. Utredningens bedömning: Det påbörjade arbetet att förändra de riktade statsbidragen till skolväsendet ska fortsätta. Statens skolverk bör föreslå vilka statsbidrag som bör införlivas i det nya sektorsbidraget.

Avsikten är att åstadkomma en permanent statlig medfinansiering av skolan. Sektorsbidraget bör kunna sökas för en period om tre år i taget. Ett bidragsbelopp baserat på elevantal som viktas utifrån socioekonomiska parametrar för att bidra till en kompensatorisk resursfördelning bör fastställas årligen för varje huvudman. Det socioekonomiska indexet uppdateras årligen, så att respektive huvudmans bidrag anpassas till förändrade behov. För att beviljas statsbidrag ska huvudmannen analysera den egna verksamhetens utvecklingsbehov samt sammanställa en handlingsplan för att stärka likvärdigheten och undervisningskvaliteten i huvudmannens verksamhet. Dessa insatser kan exempelvis innefatta personalförstärkningar, förbättrad stödundervisning till elever med stora behov, utveckling av tydliga styrstrukturer och rutiner eller utveckling av roller och arbetssätt liksom strategiska lönesatsningar. Arbetet kan särskilt inriktas på vissa skolenheter.

Funktionsrätt Sverige tillstyrker utredningens förslag med reservation

Det är positivt att de olika statsbidragen slås ihop och att man föreslår att stöd ges i en period av tre år. Vi menar dock att ett sektorsbidrag också måste omfamna andra aspekter och ha ett intersektionellt perspektiv och ett funktionrättsperspektiv.

De uppenbara bristerna avseende extra anpassningar och särskilt stöd kräver särskilda medel för detta ändamål. Det möjliggör för skolan att planera långsiktigt för att elever med särskilda behov ska få stöd. Med nuvarande system vet elever och vårdnadshavare sällan hur skolan planerat inför ett nytt läsår eller ny termin. Viktigt att bidraget villkoras och att man följer upp att bidraget verkligen används på rätt sätt.

9.2.4 Skolpengen följer i vissa fall eleven med viss fördröjning

Utredningens förslag: Bidrag till enskilda huvudmän för varje elev vid en skolenhet ska justeras med två månaders fördröjning när en elev byter huvudman under läsåret.

Funktionsrätt Sverige avstyrker utredningens förslag

Det skulle i praktiken kunna innebära att en elev med särskilda behov som byter ifrån en fristående skola till en kommunal skola inte skulle få den rätt till stöd eftersom nya skolan inte får skolpeng från start.

9.2.5 Uppföljning av hanteringen av tilläggsbelopp

Utredningens bedömning: Dagens bestämmelser och ordning för beslut om tilläggsbelopp för elever i fristående skolor som har ett omfattande behov av särskilt stöd behöver utredas vidare.

Funktionsrätt Sverige delar utredningens bedömning med kompletterande synpunkter

Vi delar utredningens bedömning att bestämmelser och ordning för beslut om tilläggsbelopp för elever i fristående skolor som har ett omfattande behov av särskilt stöd behöver utredas vidare. Men vi vill poängtera att denna utredning måste ske skyndsamt och presentera en hållbar lösning för att säkerställa att alla barn och elever får det lagstadgade stöd de har rätt till.

Även här vill vi påpeka att skrivningarna i skollagen om att en kommun kan åberopa ekonomiska och organisatoriska svårigheter som skäl att inte medge tilläggsbelopp framför barnets rätt till lagstadgat stöd måste strykas.

Med vänlig hälsning
Funktionsrätt Sverige

Elisabeth Wallenius
Ordförande